

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / پاییز و زمستان ۱۳۸۶؛ ۷(۲): ۴۵۱ تا ۴۵۳

در نمره‌دهی به پاسخ گزینه‌ها از مقیاس لیکرت استفاده شد، بطوری که پاسخ هیچ، نمره صفر و پاسخ بسیار زیاد نمره ۴ را به خود اختصاص داد. در نهایت، میانگین هر حیطه در بازه صفر تا ۱۰۰ و میانگین هر گزینه در بازه صفر تا ۴ محاسبه گردید. از ۲۸۰ پرسشنامه توزیع شده در بین دانشجویان ترم‌های مختلف مامایی، ۲۶۰ مورد (۹۳ درصد) بازگشت داده شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی به صورت فراوانی و $mean \pm SD$ استفاده گردید.

یافته نشان داد که اکثریت دانشجویان مجرد (۸۴/۲ درصد) با میانگین سنی $20/85 \pm 1/73$ ساکن شهرها (۹۷/۲ درصد) و میانگین معدل $18/23 \pm 1/51$ دارند و ۳۱/۹ درصد رشته مامایی را در بیست اولویت اول انتخاب خود قرار داده بودند. انگیزه‌های فردی با میانگین $35/51 \pm 7/50$ مهم‌ترین عامل و انگیزه‌های اجتماعی با میانگین $13/44 \pm 6/12$ کم‌اهمیت‌ترین عامل در انتخاب رشته دانشجویان مامایی بوده است.

در حیطه انگیزه‌های فردی «کسب علم» با میانگین $3/28 \pm 0/93$ مهم‌ترین انگیزه و «استفاده از خوابگاه و امکانات رفاهی» با میانگین $0/89 \pm 0/2$ کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌ها بودند. در حیطه انگیزه‌های اجتماعی، «داشتن حرفه‌ای با روابط انسانی» با میانگین $2/54 \pm 1/7$ مهم‌ترین و «تشویق و راهنمایی رسانه‌های گروهی» با میانگین $0/75 \pm 0/2$ کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌ها محسوب گردیدند. در حیطه انگیزه‌های شغلی، «مامایی حرفه‌ایست که در بیشتر مراحل زندگی مفید واقع می‌شود» با میانگین $3/06 \pm 1/1$ و «مامایی حرفه‌ایست که دارای اوقات فراغت است» با میانگین $1/48 \pm 0/5$ به ترتیب مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌ها بودند. و بالاخره، در حیطه انگیزه‌های آموزشی، «اهمیت و اعتبار دانشگاه محل تحصیل» با میانگین $2/75 \pm 1/18$ مهم‌ترین و «ارتباط این رشته با دروس دبیرستانی» با میانگین $0/93 \pm 0/26$ کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌ها محسوب گردیدند. بدون نظر گرفتن حیطه‌ها، ۷ اولویت اول عوامل انگیزه‌ای در انتخاب

انگیزه، عامل انجام بسیاری از فعالیت‌ها و از جمله یادگیری آموزشی می‌باشد (۱). امروزه، به جهت رقابت شدید بین جوانان برای کسب تحصیلات عالی، افراد از طبقات گوناگون جامعه و با انگیزه‌های مختلف و گاهی بدون شناخت، آگاهی و علاقه، وارد رشته‌های مختلف آموزشی می‌شوند (۲) و مسلم است که رشته مامایی نیز از این قاعده مستثنی نیست. از آنجا که این حرفه نقش حساس و ویژه‌ای در تأمین نیازهای دو گروه آسیب‌پذیر مادران و نوزادان دارد، ماماها مسئولیت خطیری در قبال جامعه به عهده دارند. به همین جهت، فراگیران آن باید از علم، علاقه، انگیزه، آگاهی و قدرت تصمیم‌گیری در سطح بالا در ایفای نقش آتی خود برخوردار باشند (۳). بنابراین، مطالعه حاضر به منظور تعیین انگیزه‌های انتخاب رشته مامایی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران در سال ۸۵-۱۳۸۴ انجام شد.

در این مطالعه توصیفی، پرسشنامه‌ای شامل دو بخش مشخصات دموگرافیک با ۱۶ گزینه و بخش مربوط به انگیزه‌ها در قالب ۴۱ گزینه در ۴ حیطه به صورت انگیزه‌های فردی با ۱۳ سؤال، آموزشی ۸ سؤال، شغلی ۱۲ سؤال و اجتماعی ۸ سؤال، طراحی گردید. در تعیین اعتبار ابزار از روش اعتبار محتوی و در تأیید پایایی آن از آزمون مجدد با $r = 0/9$ استفاده گردید.

* آدرس مکاتبه: صدیقه امیرعلی اکبری (مربی)، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، خیابان شریعتی، تهران.

Asa_akbari@yahoo.com

کتابیون ارفعی، مربی گروه مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان (k.arfaie@yahoo.com), دکتر هاشم فردانش، استاد گروه علوم تربیتی دانشگاه تربیت مدرس (hfarandesh@yahoo.com) دکتر حمید علوی مجد، استادیار گروه آمار دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (alavimajd@gmail.com)

این مقاله در تاریخ ۸۶/۳/۲۹ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۶/۱۰/۱۹ اصلاح شده و در تاریخ ۸۶/۱۰/۳۰ پذیرش گردیده است.

مدارس در هدایت شغلی و تحصیلی جوانان و ایجاد انگیزه‌های محرک شغل وجود دارد.

هرچند عوامل انگیزه‌های باارزشی مانند کسب علم، رشد اخلاقی، خدمت به جامعه و... در اولویت انتخاب رشته مامایی برای دانشجویان بود ولی کم‌رنگ بودن انگیزه‌هایی مانند «علاقه به رشته مامایی» ($1/7 \pm 1/22$) «شناخت از اهداف رشته مامایی» ($1/91 \pm 0/5$) و «کسب منزلت اجتماعی» ($1/87 \pm 1/2$)، که بر خلاف نتایج بسیاری از پژوهش‌ها در مورد نقش این عوامل به عنوان مهم‌ترین عوامل انتخاب شغل و رشته تحصیلی است ($8/7$ و $5/8$)، می‌توان این گونه نتیجه گرفت که میزان شناخت، آگاهی و علاقه که همگی از الزامات ورود به یک رشته آموزشی و کسب موفقیت و پیشرفت در آینده و در نهایت رضایت از شغل می‌باشند و در نبود آنها، عواقبی چون انصراف، افت تحصیلی و سرخوردگی و در نتیجه، عدم کارایی لازم در انتظار افراد است، در دانشجویان این رشته، در حد مطلوب آن ارزیابی نشد. بنابراین، لزوم شناساندن این رشته به داوطلبین ورود به دانشگاه توسط مسئولین آموزش و پرورش و رسانه‌های جمعی ضروری به نظر می‌رسد تا افراد با بصیرت و بر طبق نیازها و تمایلاتشان نسبت به انتخاب این رشته اقدام نمایند.

در پایان پیشنهاد می‌گردد که به دلیل تأثیر غیر قابل کنترل گذشت زمان در یادآوری همه مطالب، پژوهش‌های مشابه در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه انجام شود.

رشته مامایی به ترتیب زیر بود: «کسب علم» ($3/28 \pm 0/93$)، «مامایی حرفه‌ای مفید در تمام مراحل زندگی» ($3/06 \pm 0/12$)، «رشد اخلاقی» ($2/91 \pm 1/08$)، «مامایی حرفه‌ای دارای تجربیات مهیج» ($2/89 \pm 0/96$)، «ایجاد اعتماد به نفس» ($2/88 \pm 1/08$)، «علاقه به کار بالینی» ($2/86 \pm 1/1$) و «خدمت به جامعه» ($2/85 \pm 1/1$).

با توجه به نتایج این پژوهش، بدون در نظر گرفتن حیطه‌ها، کسب علم مهم‌ترین انگیزه و تشویق و راهنمایی رسانه‌های گروهی، کم‌اهمیت‌ترین انگیزه در انتخاب رشته مامایی بودند. در مطالعه طهماسبی در مورد انگیزه‌های انتخاب رشته پرستاری، کمک به مردم مهم‌ترین و تأثیر رسانه‌های گروهی کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌ها در انتخاب رشته پرستاری بودند (۴). در حالی که در پژوهش هامسلی (Hamsley) نقش رسانه‌های گروهی در جهت‌دهی به انگیزه‌های انتخاب شغل قابل توجه بود (۵). با توجه به داده‌های این پژوهش به نظر می‌رسد که انگیزه‌های فردی در انتخاب رشته دانشجویان اولویت داشته و انگیزه‌های اجتماعی از اهمیت چندانی برخوردار نبوده‌اند. این یافته مشابه با یافته‌های پژوهش طهماسبی (۴) و منیری (۶) در مورد انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان بود. بنابراین، می‌توان قضاوت کرد که بیشتر دانشجویان در انتخاب رشته بطور مستقل عمل نموده و کمتر تحت تأثیر اجتماع و محیط پیرامون خود بوده‌اند و این برخلاف انتظاری است که از بعضی گروه‌های اجتماعی، خصوصاً معلمان و مشاورین

منابع

۱. مقدم بدری. کاربرد روان‌شناسی در آموزشگاه. چاپ ششم، تهران: صدا و سیما، ۱۳۸۱.
۲. مؤسسه برنامه‌ریزی آموزشی عالی. بررسی عوامل مؤثر در انتخاب رشته دانشجویان دانشگاه. مجله پیام ۱۳۸۱؛ ۵(۱۶): صفحه ۵۲.
3. Benett VR, Brown LK. Myles text book for midwiferies. 13th ed. Edinburg: Churchill Livingston Co. 1999.
۴. طهماسبی سیما. بررسی مقایسه‌ای انگیزه انتخاب رشته پرستاری در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. ۱۳۷۱.
5. Hemsley-Brown J, Foskett NH. Career desirability: young people's perceptions of nursing as a career. J Adv Nurs 1999 Jun; 29(6): 1342-50.
۶. منیری منصور. بررسی عوامل مؤثر در انتخاب رشته دوره کارشناسی روزانه جمعی از دانشگاه‌های کشور. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران. ۱۳۷۱.

7. Suarez VV, Shanklin CW. Evaluating career values of dietetic students: a model for other allied health professions. *J Allied Health* 2004 Spring; 33(1): 51-4.
8. Wright B, Scott I, Woloschuk W, Brenneis F, Bradley J. Career choice of new medical students at three Canadian universities: family medicine versus specialty medicine. *CMAJ* 2004 Jun 22; 170(13): 1920-4.

